

בין חברים ותיקים לשותפים חדשים: הודו שומרת על שיווי משקל

written by יוסף רוזן | 09.07.2024

נרנדרה מודי, שרק לפני כחודש וחצי הבטיח את כהונתו השלישית כראש ממשלת הודו, לראשונה מאז נהרו (Nehru), ממשיך במדיניות החוץ הרב-ממדית שאפיינה את הודו בראשותו גם בשתי הקדנציות הקודמות. תחת מודי, הודו משקיעה מאמצים בזירה המדינית כדי לתמוך בהתהוותה כמעצמה גלובלית, ועושה כן במידה מסוימת תוך ייצוג האינטרסים של מדינות "הדרום הגלובלי".

בהקשר זה, הודו הצליחה למצב עצמה כשחקנית גלובלית פרגמטית שמסוגלת לדבר עם כלל השחקנים ולאזן בין אינטרסים גאופוליטיים וכלכליים כבדי משקל מול ארה"ב ושותפותיה, לבין ניהול שותפות אסטרטגית עם רוסיה וקידום פרויקטים משמעותיים עם איראן ומדינות המזוהות עם המחנה האוטוקרטי. זאת, מבלי לשלם מחירים כבדים על נקיטת עמדות שלא מתיישרות עם המערב, ואף למנף זאת בכדי לחזק את מעמדה הייחודי.

מאז נבחר, מודי הספיק לבקר באיטליה במסגרת פסגת ה-G7, ארגון הדמוקרטיה המתועשות הגדולות בעולם, למרות שהודו כלל אינה חברה במסגרת זו. בהתייחסו לתחום ה-AI, האנרגיה והשלכות האתגרים הגאופוליטיים על מדינות "הדרום הגלובלי", מודי הביע את שאיפת הודו לגשר בין המערב ל"דרום הגלובלי". במקביל, ולמרות הקרבה ההודית המסורתית לרוסיה, מודי גם נפגש עם נשיא אוקראינה, זלנסקי, יממה לפני כינוס ועידת השלום בשווייץ שנועדה לחזק את תמיכת הקהילה הבינ"ל באוקראינה. בדומה לנשיאי סין ורוסיה, מודי לא השתתף בוועידה, אך התחייב כי יתמוך בפתרון מדיני לסכסוך הודו אף סומנה על ידי זלנסקי כמתווכת אפשרית.

כעת, לאחר הפגנת הנוכחות המרשימה לצד בכירות המערב, מודי מבקר השבוע ברוסיה, לראשונה מאז 2019. הביקור מדגיש כי למרות ההתקרבות של הודו לארה"ב בשנים האחרונות, כולל שיתוף הפעולה הטכנולוגי המעמיק, והמאמצים לגיוון הרכש הביטחוני, ביתר שאת לאחר הפלישה לאוקראינה, הודו עדיין רואה ברוסיה כשותפה אסטרטגית הודו הינה היבואנית הגדולה ביותר של אמל"ח רוסי, לפני סין; והינה יעד היצוא המוביל של נפט מרוסיה אחרי סין עם 33% מהיצוא הרוסי. במישור המדיני, הודו נמנעה מגינוי רוסיה באו"ם על רקע הפלישה לאוקראינה, והסתפקה בהצהרה ביקורתית במסגרת ה-G20 בשנה שעברה.

עבור מודי חשוב לבטא עמדה זו ולחזק ההבנות עם רוסיה, כאשר על רקע הפלישה הרוסית לאוקראינה, ישנה מגמה מובהקת של הידוק היחסים בין רוסיה לבין סין. רק בשבוע שעבר, הנשיא פוטין נפגש עם נשיא סין, שי, בפסגת ארגון SCO (ארגון שנגחאי לשיתוף פעולה) שהתקיימה בקזחסטן על מנת להקרין את עוצמתן כנגד מדינות המערב. למרות שהודו חברה בארגון, מודי בחר לא להשתתף בפסגה והעביר בכך מסר מדיני, שהודו לא מעוניינת להיות חלק ממשחק סיני-רוסי שעלול בסופו של דבר לפגוע באינטרסים ישירים של הודו.

מבחינת רוסיה, למרות האינטרסים המתנגשים מול סין, הקרמלין מתייחס לביקור של מודי באופן חיובי מכמה סיבות: חשיבות הודו לכלכלת רוסיה, הפגיעה במאמצי המערב לבודד את רוסיה במערכת העולמית, ובמידה מסוימת גם שימוש בשותפות האסטרטגית כגורם מאזן מול סין שמנסה לנצל את התלות הרוסית בה.

מודי ופוטין צפויים לדון גם על ההתפתחויות במזרח התיכון, ועולה השאלה האם הביקור יכול לייצר שינוי חיובי עבור ישראל, במיוחד בנוגע לעמדת רוסיה. יוזכר כי בעוד שהודו מפגינה עמדה מדינית מאוזנת שתומכת במדינת ישראל, לצד דאגה למצב ההומניטרי בעזה, והעברת סיוע הומניטרי במקביל להמשך אספקה של חימוש וכטב"מים לצרכי צה"ל, רוסיה תומכת באופן נרחב באיראן ושלוחיה. למרות התייחסות להודו כמתווכת אפשרית בין רוסיה לבין אוקראינה, אין זה מעיד על האפשרות שהודו תמלא תפקיד דומה במזרח התיכון בשל מספר הבדלים: רוסיה אינה צד ישיר למלחמה במזרח התיכון; ושנית, בהקשר האוקראיני, להודו קיים אינטרס להציג אלטרנטיבה לתוכנית "השלום" הסינית, דבר שלא קיים מול רוסיה או איראן. עם זאת, ייתכן שהודו יכולה לשמש ערוץ חשאי, אם לא פורמלי, להעברת מסרים מול רוסיה ואיראן ובכך לשמר את עמדתה המאוזנת מבלי לשאת באחריות של מתווכת רשמית.

פורסם במעריב, בתאריך 09.07.2024.